

відразу, а інші можна буде виявити тільки в ході правозастосовної практики. А тому нині залишається відкритим питання, як суд буде досліджувати й оцінювати електронні докази.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька Л. Доказування у господарському процесі України. На шляху до формування судових стандартів. *Господарське право і процес*. 2013. № 2 (3). С. 60.
2. Ворожбит С. П. Электронные средства доказывания в гражданском и арбитражном процессе : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс». СПб., 2011. 25 с.
3. Горелов М. В. Электронные доказательства в гражданском судопроизводстве России: вопросы теории и практики: дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс». Екатеринбург: Спартак, 2005. 182 с.
4. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення 14.04.2020 р.)
5. Казачук І. В. Використання у доказуванні електронних джерел фактичних даних в адміністративно-деліктному процесі. Європейські перспективи. 2014. № 6. С. 93–97.
6. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення 14.04.2020 р.)
7. Типовий закон про електронну торгівлю Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі від 25.05.2007. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_321 (дата звернення 14.04.2020 р.)

Олександр Джужа

доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри кримінального права НАВС

Роксолана Колб

магістр права та банківської справи
консультант АТ КБ «Приватбанк»

ПРИНЦИПИ НОРМОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ ТА ЗЛОЧИНАМ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Важливість та, однозначно, необхідність розгляду даного питання в якості окремого предмета дослідження полягає у тому, що законодавство є одним із основних засобів забезпечення нормальної життєдіяльності у будь-якому суспільстві та державі. Саме тому знання про цей процес та дотримання правил законотворчої техніки мають стати пріоритетними у діяльності як в цілому парламенту, так і окремо взятого народного депутата, а також інших суб'єктів законодавчої ініціативи, виключний перелік яких визначений в Конституції України (ст. 93). У повній мірі це стосується й діяльності, пов'язаної з запобіганням корупційним впливам та злочинам у банківській сфері України. Як з цього приводу влучно зауважив О. Ю. Шостко, корупційні практики порушують основні конституційні засади щодо дотримання прав і свобод громадян, дискредитують політичні й економічні реформи, спричиняють фінансові кризи, величезне розшарування в доходах, блокують надходження інвестицій, порушують принцип рівності перед законом тощо. Як наслідок, за даними Світового банку, від корупції страждає більшість населення країн, що розвиваються [5, с. 9].

Як показали результати даного наукового пошуку, серед найбільш типових прорахунків, що допускають суб'єкти законодавчої ініціативи та які суттєво впливають на стан діяльності банківських установ, з урахуванням корупційних ризиків, можна назвати наступні: а) грубе порушення принципів нормотворчості; б) низький рівень правової культури та правової свідомості цих суб'єктів, у результаті чого останні не в повній мірі розуміють зміст та призначення функцій нормотворчості; в) відсутність у зазначених суб'єктів знань і навиків нормотворчої техніки; г) недотримання співвідношення між загальними, міжгалузевими та галузевими принципами права; інші.

І це парадоксально, бо, як правильно зауважив у зв'язку з цим С. Головатий, наше законодавство все-таки є унікальним, позаяк жодне національне законодавство в світі, крім українського, не

містить формального визначення поняття, що його позначено англійською як «the rule of law» (правовладдя) [4, с. 35]. При цьому, варто мати на увазі, що правовладдя в належному розумінні цього слова є невідокремленою частиною будь-якого демократичного суспільства, і поняття правосуддя вимагає, щоб усі, хто уповноважений ухвалювати рішення, ставилися до кожного на основі гідності, рівності й здорового глузду та відповідно до принципів права, а також щоб кожен мав можливість оскаржити неправомірність рішень у незалежному та безсторонньому суді де кожного забезпечено справедливими процедурами [4, с. 8].

У наукових джерелах під нормотворчістю розуміють діяльність уповноважених на це суб'єктів з розроблення, розгляду, прийняття та офіційного оприлюднення нормативно-правових актів, яка здійснюється за визначеною процедурою [8, с. 210]. В інших доктринальних роботах мову ведуть не про нормотворчість, а про правоутворення, тобто про складний процес, що охоплює виникнення, зміну, чи припинення важливих з точки зору суспільства відносин, що породжує зміни у структурі правосвідомості, кінцевим результатом чого є ухвалення, зміни чи скасування правових норм, спрямованих на регулювання суспільних відносин [6, с. 417]. Одним із видів нормотворчості (правоутворення) є законотворчість, яка здійснюється парламентом, а також народом за особливою процедурою, результатом якої є прийняття законів як нормативно-правових актів вищої юридичної сили [8, с. 211].

В теорії права виокремлюють такі функції нормотворчості, а, отже, й законотворчості: 1) первинне регулювання суспільних відносин – вироблення і прийняття нових нормативно-правових актів з метою врегулювання суспільних відносин, які раніше регулювались правом; 2) вторинне регулювання суспільних відносин (оновлення правового регулювання) – внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів або скасування їх окремих положень; 3) дерегуляція суспільних відносин – скасування нормативно-правових актів з метою скасування або скорочення правового регулювання в певній сфері суспільних відносин; 4) усунення недоліків правового регулювання (вдосконалення правового регулювання) – усунення прогалин та колізій у законодавстві, скорочення нормативно-правових актів, які регулюють одні й ті самі суспільні відносини; 5) впорядкування правового регулювання – систематизація нормативно-правових актів з метою створення або підтримання цілісної, узгодженої, зручної для користування системи законодавства [8, с. 212]. Як у зв'язку з цим слушно зауважила І. О. Биля-Сабаш, важливим інструментом нормативної діяльності є нормотворча техніка, тобто система засобів і правил вираження та закріплення змісту нормативно-правових актів, використання якої забезпечує ясність, точність, чіткість і несуперечливість цих актів [8, с. 216].

Такий підхід ґрунтується на положеннях: а) розділу II КПК «Заходи забезпечення кримінального провадження» (глава 10-17), розділу IV «Судове провадження у першій інстанції» (глава 29 «Судові рішення»); розділу VIII «Виконання судових рішень» та розділу IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження»; б) розділу XI Закону України «Про запобігання корупції», у якому закріплена відповідальність за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків (ст. ст. 65-69) та розділу XII «Міжнародне співробітництво» (ст. ст. 70-73); в) на змісті терміну «контроль», який у науковій літературі розглядають у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні контроль тлумачать як перевірку, облік діяльності кого-, чого-небудь, нагляд за кимось, чимось [3, с. 294]. У свою чергу, у вузькому змісті цей термін означає перевірку, а саме: виконання рішень, прийнятих вищою організацією; розпоряджень різних рівнів системи управління; дотримання організаційних та інших нормативів тощо [1, с. 20].

Додаткові аргументи з цього приводу витікають із змісту Закону України «Про держану статистику», а також із змісту науки статистики. Так, відповідно до вимог ст. 12 зазначеного Закону, до завдань органів державної статистики контроль не відноситься. У наукових джерелах термін «статистика» розглядають як: 1) науку про кількісні зміни у розвитку людського суспільства і народного господарства; 2) кількісний облік масових явищ; 3) метод кількісний досліджень, який застосовується в науці [2, с. 547]. У широкому розумінні під статистикою розуміють як суспільну науку, що вивчає кількісну сторону масових явищ суспільного життя в нерозривному зв'язку з їх якісною стороною в конкретних умовах простору і часу [7, с. 11]. Отже, з доктринальних позицій статистичну звітність, мова про яку ведеться в ст. 15 Закону України «Про режим іноземного інвестування», не можна віднести до форм чи засобів контролю, а отже назва розділу III даного нормативно-правового акта має бути видозмінена та приведена до назви ст. 15 даного Закону.

При такому підході не тільки в повній мірі у законотворчій діяльності буде реалізовано принципи системності та професіоналізму, але й забезпечено демократичний цивільний контроль за банківською сферою суспільних відносин, а також створено реальні перешкоди для реалізації відповідних загроз

національній безпеці України, мова про які ведеться в п. 6 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України», що пов'язані з корупційними ризиками та злочинами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беньковський С. Ю. Соціально-правове призначення контролю за діяльністю державних органів. *Формування пенітенціарної системи України : матеріали наук.-практ. Конф. (м. Одеса, 05 травня 2012 року)*. Одеса : Управління ДПТС України; Одеська держ. ун-т внутр. справ; Міжнародний гуманіт. ун-т, 2012. С. 19-23.
2. Булько А. Н. Большой словарь иностранных слов. Изд. 3-е, испр., перераб. Москва : Мартин, 2010. 704 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк: «Глорія Трейд», 2012. 767 с.
4. Головатий С. Коментар до документа Венеціанської Комісії «Доповідь про правовладдя» («Report on the rule of law»): ухвалений на 86-му пленарному засіданні 25-26 березня 2011 року : довідкове видання. Страсбург-Київ : Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія). Доповідь про правосуддя. 2011. С. 35-40.
5. Запобігання корупції : підручник / Б. М. Головкін, О. Г. Колб, В. Ф. Оболенцов та ін.; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2019. 296 с.
6. Кельман М. С., Котуха О. С., Коваль І. М. Загальна теорія держави і права : підручник / за заг. ред. д. ю. н., проф. М. С. Кельмана. Тернопіль : ТОВ Терно-граф, 2018. 804 с.
7. Правова статистика: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. О. Левченко та ін.; за заг. ред. професора О. М. Джужи. Київ : Атіка, 2014, 448 с.
8. Теорія держави і права : підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 368 с.

Зоряна Журавська

доцент кафедри кримінального права та процесу
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки
кандидат юридичних наук, доцент

Тарас Попельнюк

аспірант кафедри кримінального права та процесу
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ УКРАЇНИ

Як показало вивчення архівних матеріалів, що стосуються пенітенціарної злочинності в Україні на протязі 1991-2019 р. р., у змісті її кримінальної характеристики можна виокремити відомості, що є однопорядковими та однотипними. Наочним прикладом з цього приводу є дані про кількісно-якісні показники вчинення злочинів у кримінально-виконавчих установах (закритого та відкритого типу (ч. 3 ст. 11 КВК)). Так, у 1991 р. кримінологічна характеристика цих суспільно небезпечних діянь мала наступний вигляд: 1) на кінець 1991 р. кримінально-виконавча система України нараховувала 277 УВП, в яких відбували покарання більше 152 тис. засуджених, у тому числі 99 УВП з наповненням 94,5 тис. осіб, із них в жіночих (3,4 тис. засуджених); 10 колоній-поселень – 3,2 тис. осіб; 4 колонії лікувального профілю 4,7 тис.); 11 виховних колоній – 3,4 тис. засуджених; 29 слідчих ізоляторів (СІЗО) – 7,3 тис.; 95 спецкомендатур, у яких відбували покарання особи, засуджені до покарань, не пов'язаних з позбавлення волі [3, с. 1]; 2) на протязі 1991 р. по системі УВП було вчинено 800 злочинів проти 1038 в 1990 році, або на 22,9 % менше [3, с. 1]. При цьому, в колоніях злочинність скоротилась з 404 до 370 випадків, а рівень злочинності знизився з 4,44 до 3,9 випадки з розрахунку на 1 тис. засуджених, або на 12,2 % [3, с. 1]; 3) структуру пенітенціарної злочинності у 1991 р. склали: а) 16 вбивств (на 25 % більше, ніж у 1990 році); б) 34 тяжких тілесних ушкоджень; в) 2 злочини, пов'язані з діями, що дезорганізують роботу УВП; г) 20